Győri Péter:

Hajléktalanság –

romák –

gyermekszegénység

(Tévhiteket oszlató tények...)

Hajléktalanügyi országos konferencia
Balatonföldvár,
2017. szeptember

A Február Harmadika Munkacsoport (F3) 1999 óta minden évben február 3-án önkéntes adatfelvételt készít a magyarországi hajléktalanszállókon és fedél nélkül élők körében.

2016-ban **10 041 hajléktalan ember** válaszolt az adatfelvétel kérdéseire.

Az e válaszok alapján készült tanulmány

Győri Péter: Hajléktalanság – romák – gyermekszegénység

rövid összefoglalója ez a bemutató.

I.

„A roma közösségek megtartó ereje megóvja a romákat a tömeges hajléktalanná válástól.”

ezzel szemben ma már:

egy „cigány” ember esélye, hogy hajléktalanná váljon, **ötször akkora**, mint egy „nem-cigány” emberé.

A magyarországi hajléktalanok körében fokozatosan nő a cigányok részaránya, különösen a hajléktalan nők körében

„Mondták-e már Önre, hogy cigány?”
Igennel válaszolók aránya az összes válaszadón belül, nemenként (%)

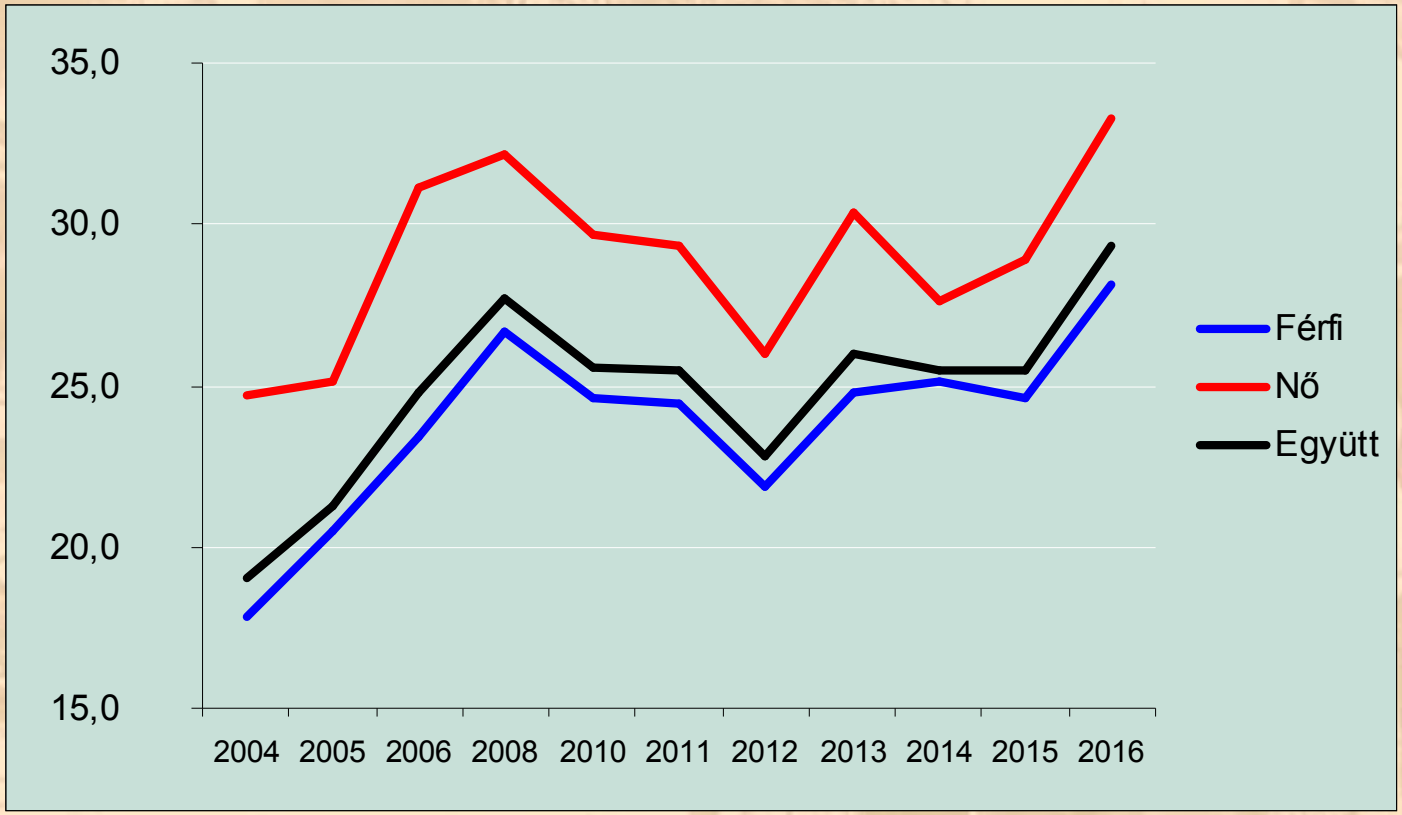

A hajléktalanok körében a cigány emberek részaránya ötszöröse a teljes népességen belüli arányuknak

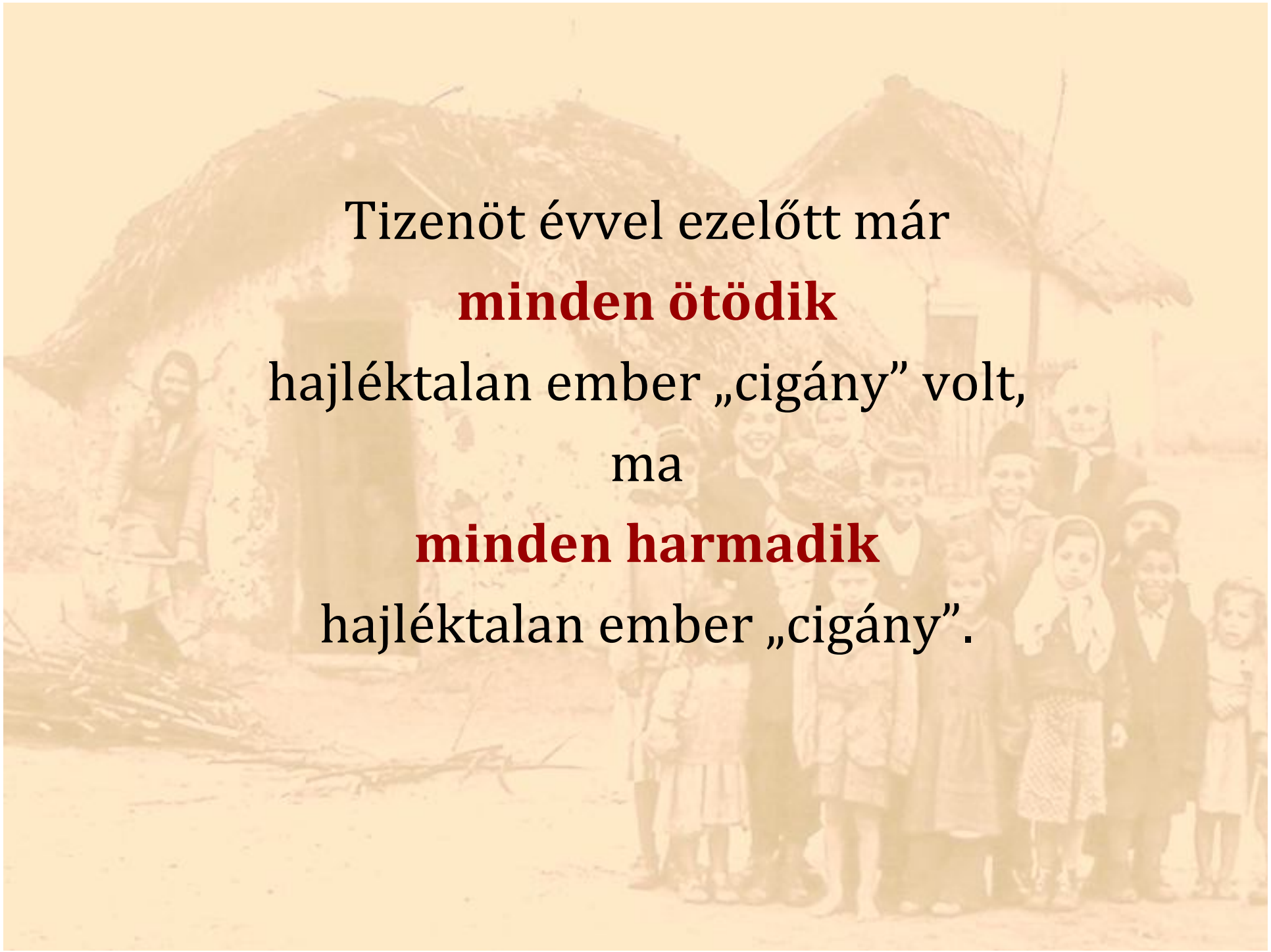

Tizenöt évvel ezelőtt már

minden ötödik

hajléktalan ember „cigány” volt,

ma

minden harmadik

hajléktalan ember „cigány”.

A fiatalabb hajléktalan korosztályokban egyre nagyobb a „cigányok” részaránya

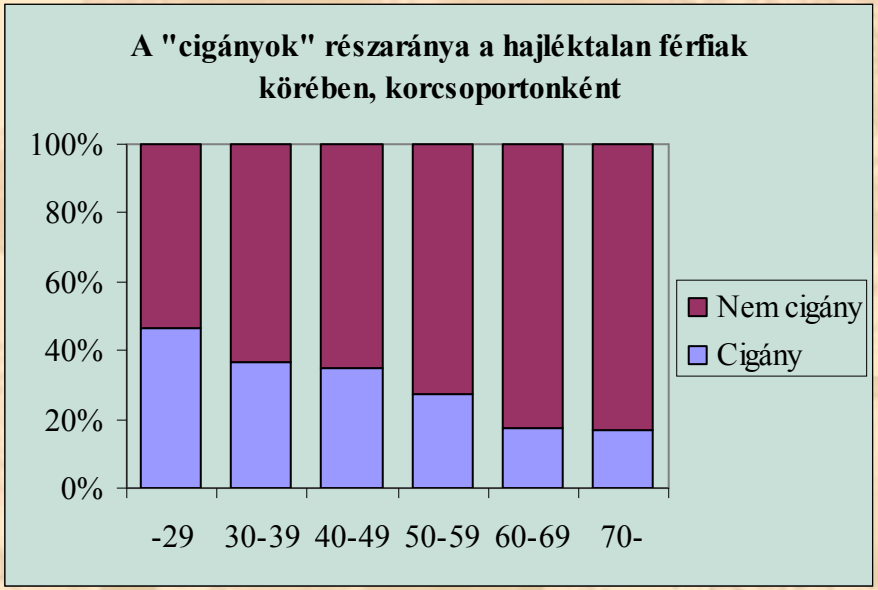

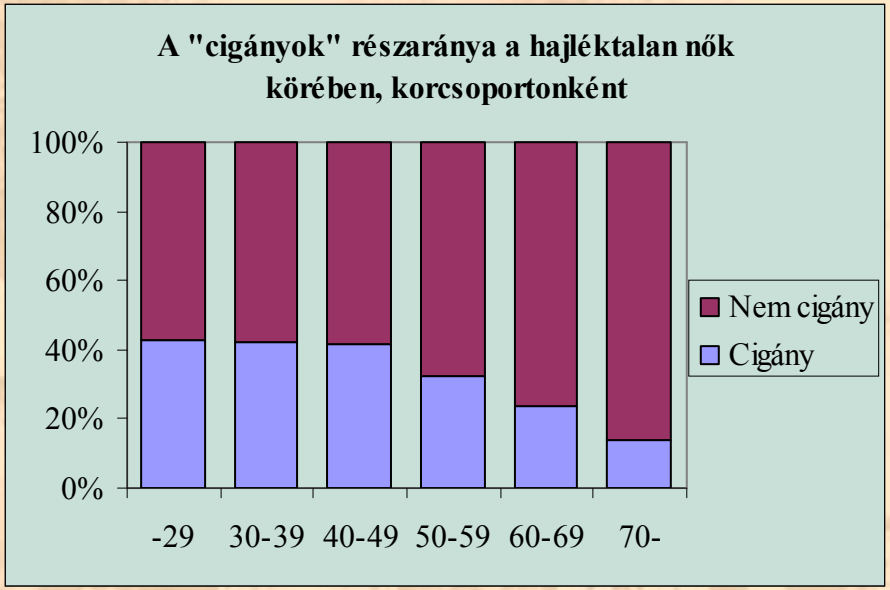

Az azt is jelenti, hogy

várhatóan még tovább fog növekedni a „cigányok” aránya

a hajléktalanok körében

Magyarországon a társadalmi státusz legfontosabb indikátora az iskolai végzettség.
Mind a hajléktalanná válást, mind a hajléktalanságból kikerülést befolyásoló tényezők szorosan összefügghetnek az iskolai végzettség szintjével.

A magyarországi roma népesség iskolázottsága lényegesen elmarad a teljes népesség iskolázottságától.

A romák döntő többsége (81%-uk) legfeljebb a 8 általános elvégzéséig juthatott el Magyarországon!

A hajléktalan „cigány” emberek iskolázottsága is riasztóan alacsony.

A hajléktalan „cigány” emberek 66%-a legfeljebb 8 általánost végzett.

De ez azt is jelenti, hogy NEM feltétlenül a legiskolázatlanabb romák válnak csak hajléktalanná.

A hajléktalan „cigány” férfiak többségének (63%) nincs 8 általánosnál magasabb végzettsége.

A hajléktalan „cigány” nők 77%-a legfeljebb az általános iskolát végezte el, 29%-uk még azt sem!

A hajléktalan „cigány” nők iskolázottsága kritikusan alacsony

A hajléktalan „cigányok” szülei is már igen alacsony iskolai végzettséggel rendelkeztek,
többségük azonban még addig sem juthatott előre a hazai iskolarendszerben, mint a szüleik.

A „cigány” - „nem-cigány” (roma – nem-roma) kérdezettek megoszlása a legmagasabb befejezett iskolai végzettségük szerint (Február Harmadika adatfelvétel és KSH Népszámlálás)

F3-2016	Hajléktalanok legmagasabb befejezett iskolai végzettsége						
	Kevesebb, mint 8 általános	Általános iskolai 8. osztály	Szakmunkásképző, szakiskola	Érettségi	Főiskola, egyetem	Együtt	*N*
"Cigány"	**19%**	**47%**	27%	5%	1%	100%	*2 715*
"Nem-cigány"	**6%**	**35%**	42%	14%	4%	100%	*6 536*
Együtt	**10%**	**38%**	37%	11%	3%	100%	*9 251*
2011. évi Népszámlálás	A 15 éves és idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége						
Roma	**23%**	**58%**	13%	5%	1%	100%	*213 259*
Magyar	**5%**	**27%**	21%	30%	17%	100%	*7 288 179*

A „cigány” - „nem-cigány” hajléktalan férfiak és nők megoszlása a legmagasabb befejezett iskolai végzettségük szerint

F3-2016		Hajléktalanok legmagasabb befejezett iskolai végzettsége						
		Kevesebb, mint 8 általános	Általános iskolai 8. osztály	Szakmunkás képző, szakiskola	Érettségi	Főiskola, egyetem	Együtt	*N*
Férfi	"Cigány"	**16%**	**47%**	31%	5%	1%	100%	*1961*
	"Nem-cigány"	**5%**	**32%**	46%	13%	4%	100%	*5023*
	Együtt	**8%**	**37%**	42%	11%	3%	100%	*6984*
Nő	"Cigány"	**29%**	**48%**	17%	5%	1%	100%	*706*
	"Nem-cigány"	**9%**	**42%**	27%	17%	4%	100%	*1408*
	Együtt	**16%**	**44%**	23%	13%	3%	100%	*2114*
Együtt	"Cigány"	**19%**	**47%**	27%	5%	1%	100%	*2667*
	"Nem-cigány"	**6%**	**35%**	42%	14%	4%	100%	*6431*
	Együtt	**10%**	**38%**	37%	11%	3%	100%	*9098*

+ mind a „cigány”, mind a „nem-cigány” hajléktalanok körében

a fiatalabb korosztályok iskolai végzettsége alacsonyabb a középkorú korosztályokénál

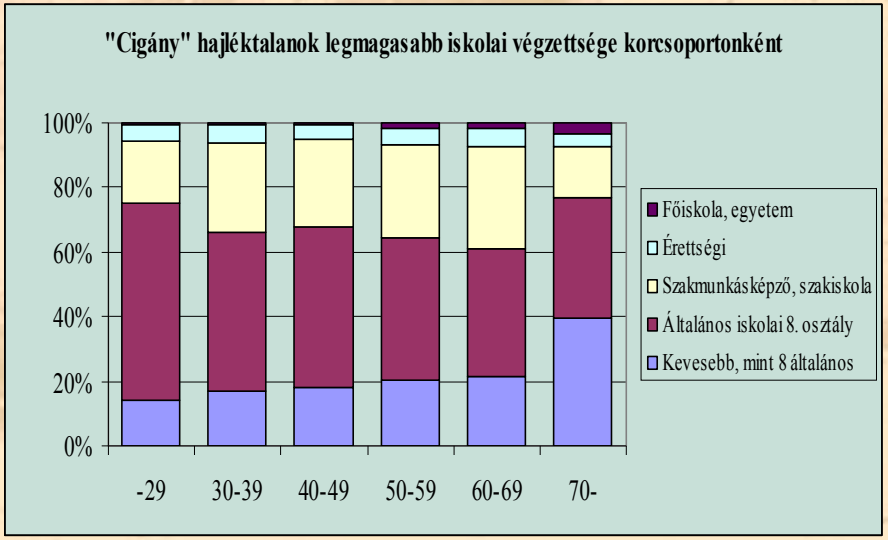

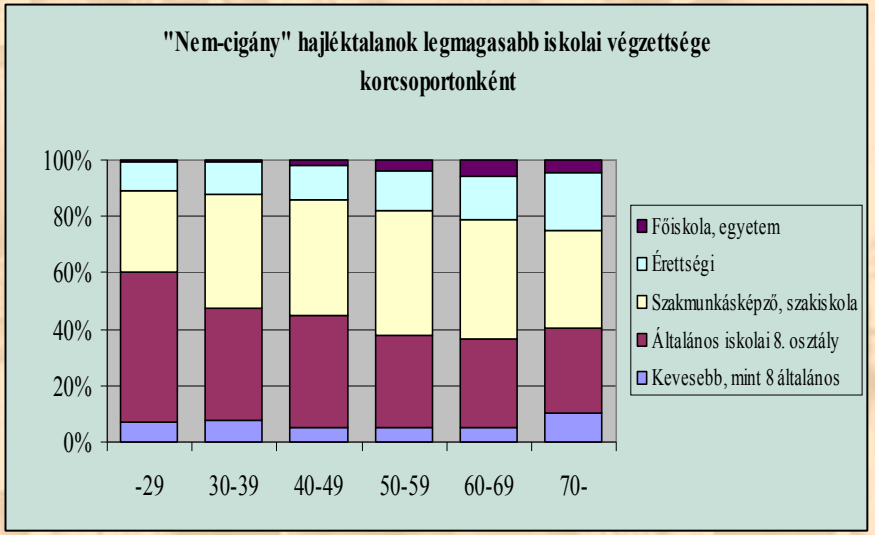

A növekvő részarányú „cigány” hajléktalanok rendkívül alacsony iskolai végzettsége természetesen jelentősen hat a teljes hajléktalan populáció iskolai végzettség szerinti összetételére – ennek minden következményével együtt

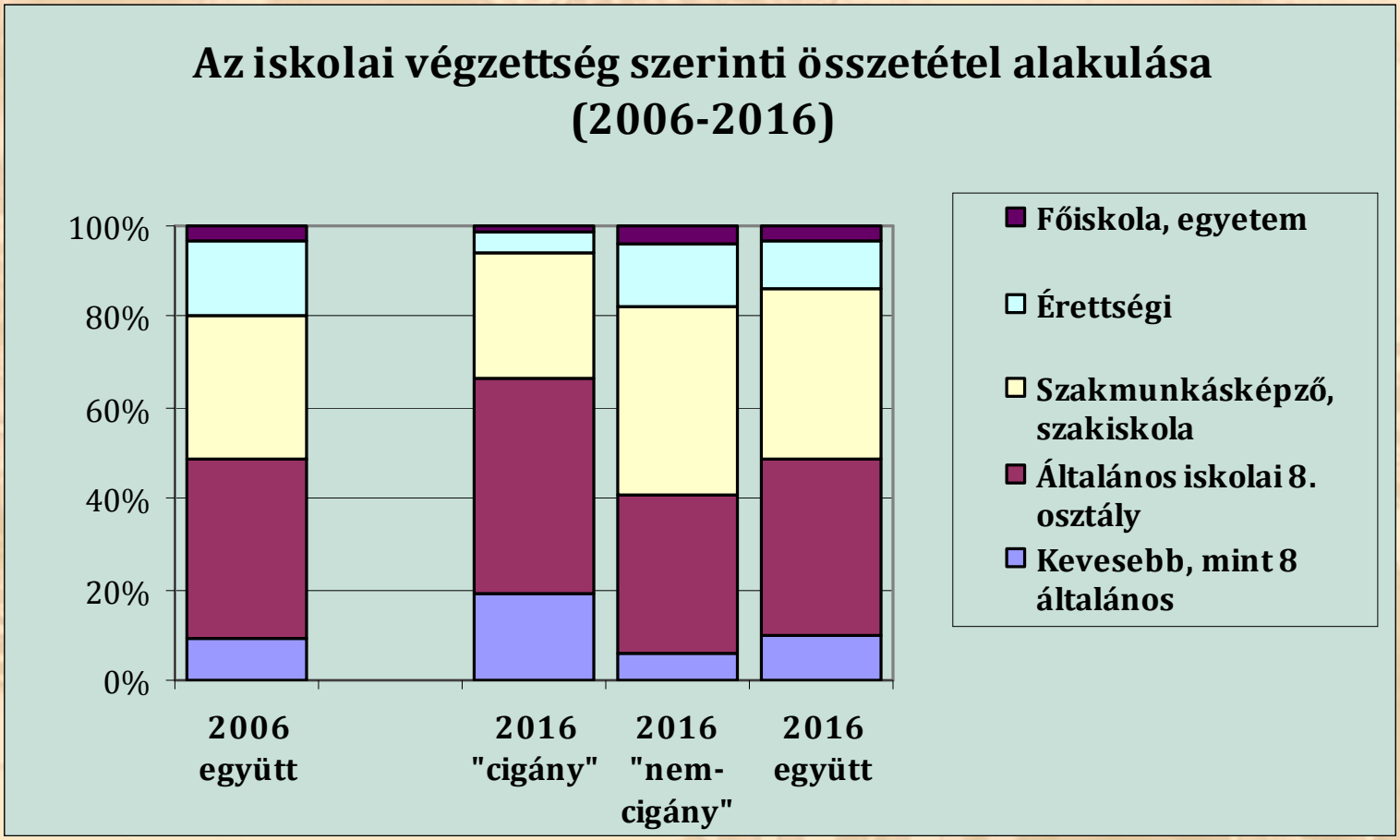

A roma háztartások rosszabb lakhatási helyzete okozhatja-e hajléktalanná válásukat?

Ezt jelenleg nem tudjuk megállapítani.

A roma háztartások 25%-a még mindig nincs bekötve a vízhálózatba,
az általuk lakott lakások 21%-a még 1 szobás,
alig változott a területi szegregáció mértéke.

2003-2013 között 25%-kal csökkent a bérlakásban lakók aránya és duplájára emelkedett a jogcím nélkül lakó roma háztartások aránya (2013-ban 10%) - ami sokszor a hajléktalanság előszobája.

Azt viszont az F3 adatfelvételek alapján tudjuk, hogy

a „cigány" hajléktalanok rosszabb körülmények között tengődnek, mint a „nem-cigány" hajléktalanok:

Budapesten a hajléktalan „cigányok" 37%-a,
vidéken a hajléktalan „cigányok" 43%-a
közterületen él

A Február Harmadika Munkacsoport országos hajléktalan adatfelvételének eredményei azt bizonyítják, hogy Magyarországon

az etnikai diszkrimináció – az iskolai szegregáció és kirekesztés – a foglalkoztatási hátrányok - a területi szegregáció – a lakhatási kirekesztés mechanizmusai

a kirekesztettség egy erős, zárt rendszerévé álltak össze.

II.

„A hajléktalan emberek magányosak, se családjuk, se gyerekük, se kapcsolataik – legfeljebb kutyájuk van…”

Holott a helyzet az, hogy

a hajléktalanok körében **jóval gyakoribb a sokgyerekesek és az ilyen családból jövők aránya** – a teljes népességhez képest.

A hajléktalanok döntő többségének (68%) van gyereke, a hajléktalan nők körében kiemelkedően magas a sokgyerekesek - 3 vagy több gyerekesek - aránya (31%-uk).

A 8876 gyermekes hajléktalan férfi és nő 13500 gyerekének a szülei hajléktalan-szállókon, fedél nélkül élnek.

F3-2016 Hány gyereke született?			
Élve született gyerekek száma	Kérdezett neme		Együtt
	férfi	nő	
Nincs gyereke	36%	20%	32%
1	24%	23%	24%
2	23%	26%	24%
3	9%	14%	10%
4 -	7%	17%	9%
Összesen	100%	100%	100%

100 hajléktalan nőnek átlagosan 206 élve született gyereke van.

Így a hajléktalan nők termékenysége 37%-kal magasabb a magyar nők termékenységénél.

A legnagyobb különbség éppen a legfiatalabbaknál - a 30 éven aluliaknál – található, ahol közel háromszor annyi élve született gyerek jut 100 hajléktalan nőre, mint a lakosság e korcsoportba tartozó női tagjaira

F3-2016 és KSH Népszámlálás	Korcsoport (nők)						Együtt
	-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-	
100 **hajléktalan** nőre jutó élve született gyerekek száma (F3)	112	165	230	214	210	194	206
100 nőre jutó élve született gyerekek száma (KSH)	38	139	190	194	188	184	150
Hajléktalan nők/összes nők termékenységi szorzója (F3/KSH)	**2,95**	1,19	1,21	1,10	1,12	1,05	**1,37**

Azon túl, hogy
a népesség egészéhez képest jóval több gyerekük van (különösen a hajléktalan nőknek),

a hajléktalan helyzetben lévők többsége (54%) nagycsaládból (3 és többgyerekes) származik.

A hajléktalanok körében az egyre fiatalabb korosztályokban egyre gyakoribb, hogy sokgyerekes családból érkezett valaki a hajléktalanságba.

A fiatal - 30-39 éves, vagy 20-29 éves - hajléktalanok 56-66%-a nagycsaládból került ki.

„Magyarországon nincs gyermek-hajléktalanság…”

Ebből annyi valóban igaz is, hogy közterületeken, ***fedél nélkül élő*** kisgyermekekkel nem találkozhatunk.

Azonban a 2011. évi népszámlálás idején 2258 kiskorú gyermek és 1970 felnőtt élt gyermekek *átmeneti* otthonaiban és családok *átmeneti* otthonaiban.

Évente több mint 7000 kiskorú gyermek fordul meg ezekben az intézményekben.

Az átmeneti otthonokban élő gyermekek között a romák aránya a teljes népességen belüli részarányuknak a kétszerese.

„Úgy tűnik tehát, hogy a roma kisebbséghez tartozó gyermekek nagyobb eséllyel kerülnek átmeneti otthonokba. Ennek oka lehet a roma népességet nagyobb mértékben érintő szegénység és elégtelen lakhatási körülmények.”
– állapítja meg a KSH elemzése.

„a legtöbb probléma a lakhatással kapcsolatban fordult elő: …az otthonokba került minden második gondozott esetében.” *(*KSH)

Ma már
a hajléktalan emberek többségének valamelyik hozzátartozója – főleg testvére, vagy gyereke - is hajléktalan

Minden ötödik hajléktalan embernek a gyereke is hajléktalan.

Minden második 4 és többgyerekesek hajléktalan embernek legalább az egyik gyereke szintén hajléktalan.

A hajléktalan nők körében kétszer olyan gyakori, hogy legalább az egyik gyerekük szintén hajléktalan, mint a férfiak körében.

Minden harmadik hajléktalan nőnek legalább az egyik gyereke szintén hajléktalan.

Minden harmadik 1 gyerekes hajléktalan nőnek az az egy (már felnőtt) gyereke is hajléktalan.

Mindez azt jelenti, hogy minden ötödik hajléktalan ember esetében már ennek az élethelyzetnek
a családon belüli újratermelődésével, öröklődésével állunk szemben.

Összefoglalva:

a szegénységben élő gyerekes családok esetében összekapcsolódik a szülők és gyerekek iskolázatlansága, a munka- és jövedelemhiány, a támogatások hiánya, a lakhatás bizonytalanná válása, a kirekesztés és kirekesztettség.

Ma már a szülők hajléktalansága is erősíti ezt az ördögi kört.

Mindennek következtében elindult a hajléktalan léthelyzet családokon belüli átöröklődése, újratermelődése.

A hazai hajléktalan népességen belül az elmúlt évtizedekben olyan változások zajlottak, melynek során jelentősen megnőtt a szisztematikusan kirekesztett „***cigány***” népesség aránya és számottevő tömeget alkotnak a „nem-cigány”, elnyomorodott és szintén kirekesztett ***sokgyerekes*** családokból hajléktalanságba zuhantak is.

Ezzel olyan ördögi körök alakultak ki, illetve záródtak össze, melyekből a kitörés még a korábbiaknál is sokkal nehezebb.

Ezek a mélyre ható változások jelentősen befolyásolják

nem csak a hajléktalan helyzetbe került emberek esélyeit,
hanem
az ilyen helyzetbe került emberek sokaságának megítélését is,
valamint

a hajléktalan emberek segítésével foglalkozók előtt álló szakmai kihívásokat, a megfelelő segítségnyújtási módozatok kialakítását, a kitűzhető célokat és a megfelelő eszközöket.

Köszönjük a figyelmet!

A tanulmány (Győri Péter: Hajléktalanság – romák – gyermekszegénység) megjelenése az

Esély 2017/4.

számában,

a bővebb változat megjelenése az

Otthontalanul… Tégy az emberért!

sorozat következő kötetében várható.